

Uczeń gimnazjum i szkoły średniej

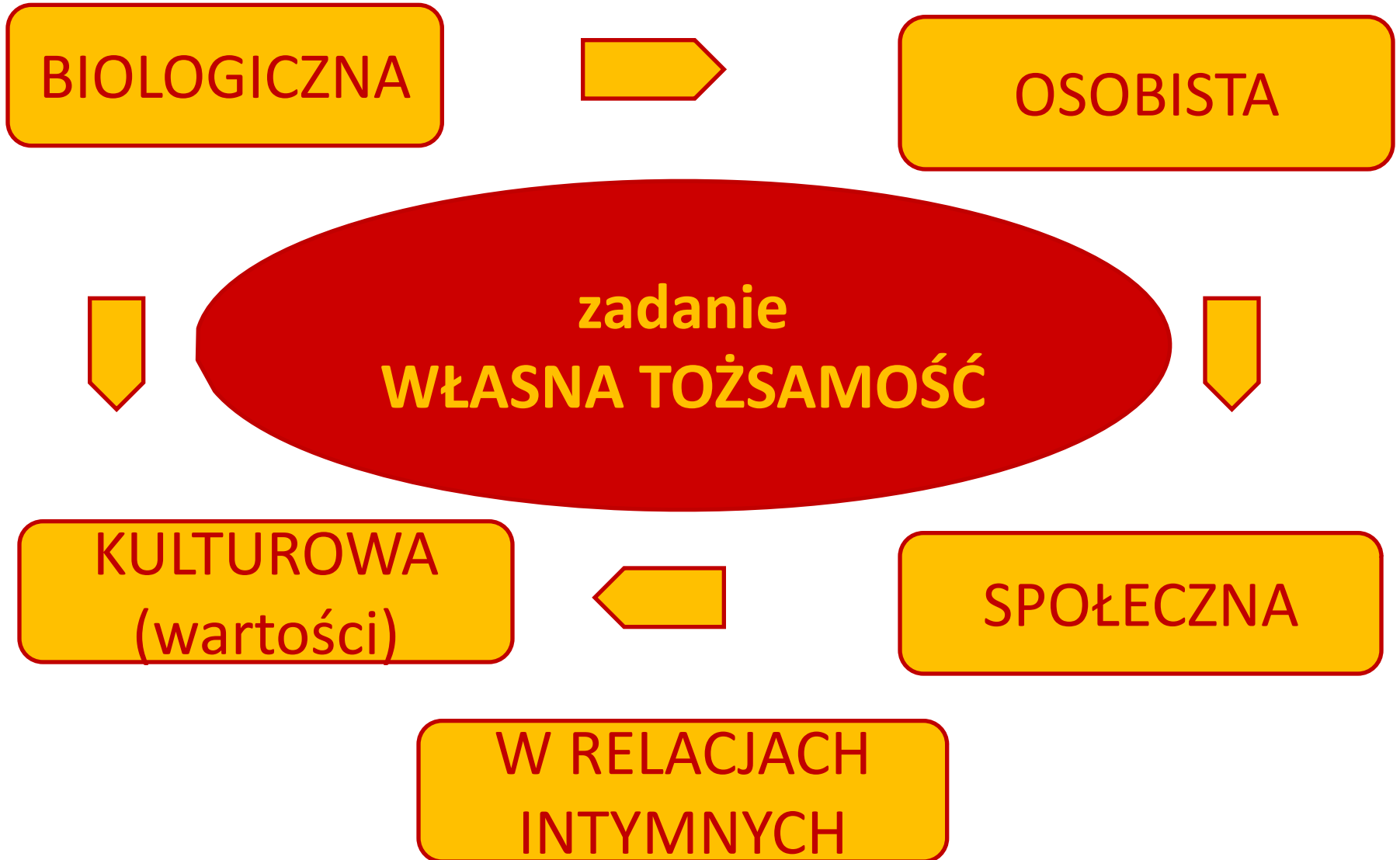
funkcjonowanie psychiczne i wyzwania rozwojowe

**Anna Salwa-Kazimierska, Beata Chrzanowska-Pietraszuk
Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
„Uniwersytet dla Rodziców”
Ul Raszyńska 8/10, 02- 026 Warszawa**

OPOWIEŚĆ: UCZY, LECZY, INSPIRUJE

KSIAŻKA, film, gra – przyjaciel tych,
którym trudno.

UCZEŃ w wieku 13-18 lat

KRYZYS ROZWOJOWY

12-14 l

DOJRZEWANIE BIOLOGICZNE: SKOK POKWITANIOWY; ZMIANY HORMONALNE

„Poczwarzka”: ,nagły przyrost wzrostu i wagi, niezgrabność, problemy skórne , polucje/miesiączka . Niepunktualności rozwoju, zaabsorbowanie ciałem.
Ciężkie poczucie zmęczenia, senności, lub/ i rozdrażnienia, pobudzenia, wycofywanie się z aktywności, zmiana rytmu dobowego, zmiany apetytu .

Pojawienie się napięcia seksualnego. Chaotyczne wyrażanie i zaspokajanie potrzeb. Eksperymenty.
Niekiedy obawy co do tożsamości płciowej.

Paczki jednopłciowe. Ambiwalentny stosunek do relacji seksualnych.
Różnice między płciami w postrzeganiu seksu i związków.

15-18l

KSZTAŁTOWANIE SIĘ NOWEGO CIAŁA, NOWEJ CHEMII ORGANIZMU

Koncentracja na wyglądzie, porównywanie go do norm atrakcyjności, wzorców męskości, kobiecości w zakresie wyglądu i zachowania.

Oswajanie potrzeb seksualnych.
Powiązanie ich z relacjami.
Eksplorowanie tożsamości płciowej.

Grupy przyjaciół różnej **płci-pary w ramach grup, związki preintymne,** zwykle nietrwałe.
Eksperymentowanie z relacjami.

18l+

WYGLĄD I FUNKCJONOWANIE BIOLOGICZNE WŁAŚCIWE DLA OSÓB DOROSŁYCH

Zrównoważony stosunek do ciała
Akceptacja i racjonalna dbałość.
Przyjęcie spójnej własnej koncepcji męskości/kobiecości.

Nawiązywanie relacji intymnych.
Jasność co do tożsamości płciowej.

Rozpad paczek. Pierwsze trwalsze, poważniejsze **związki intymne.**

KRYZYS ROZWOJOWY

12-14 l

TOŻSAMOŚĆ ROZPROSZONA

osobista

Zawalenie się dotychczasowego obrazu świata i systemu wartości przyjętego od dorosłych. Niepewność kim jestem, co jest dla mnie ważne, jak postępować. Wycofywanie się z dotychczasowych hobby, aktywności, także nauki.

społeczna

Pomieszane role” dziecko:

podporządkowane, kierowane, nie ponoszące odpowiedzialności/ **dorostły**: współdecydujący, odpowiedzialny.

Dystansowanie się od grup i osób dotąd najważniejszych: rodzice, rodzina.

relacje

Konflikty z dorosłymi na tle odrzucania wartości, kontestowania władzy i powinności, priorytetów, żądania poszerzenia autonomii.

15-18l

TOŻSAMOŚĆ OPARTA NA BUNCIE- TOŻSAMOŚĆ NEGATYWNA

Przyjmowanie tożsamości opartej na odrzuceniu dotychczasowych norm i wartości – **szukanie wyrazistych wzorców**.

Dążenie do niezależności w decydowaniu o sobie i partnerstwa z dorosłymi. **Uczenie się** przyjmowania **odpowiedzialności** i konsekwencji

Poszukiwanie własnej grupy, silna identyfikacja z tożsamością grupową.

Szukanie autorytetów, nauczycieli, doradców poza rodziną i szkołą.
Negocjowanie z rodzicami granic autonomii i niezależności: pokojowe lub nie. Poszerzanie autonomii i niezależności. Dążenie do separacji przestrzennej i finansowej. Współpraca na zasadzie dobrowolnej, partnerskiej.

18l+

TOŻSAMOŚĆ ZINTEGROWANA, POZYTYWNA

Tożsamość oparta na świadomie wybranych wartościach, dająca szanse odnalezienia własnego miejsca w rzeczywistości.

Przewidywanie skutków oraz przyjmowania odpowiedzialności i konsekwencji swoich decyzji i wyborów.

Przynależność do różnych grup, przy zachowanym krytycyzmie i własnej indywidualności.

KRYZYS ROZWOJOWY

12-14 l

Nabywanie umiejętności myślenia abstrakcyjnego, logiczno –dedukcyjnego.

Odkrycie omylności i niedoskonałości rodziców i dorosłych. **Krytycyzm** wobec rodziców, autorytetów, zastanych wartości i zwyczajów. Zagubienie w nagle odkrytej wielości wartości, kryteriów, punktów widzenia, możliwości.

Labilność emocjonalna.

Impulsywność, niepewność, ocena siebie w oparciu o kryteria grupy, najczęściej niska samoocena. Kłopot z panowaniem nad emocjami i motywowaniem się.

Zewnątrz sterowność, przypisywanie odpowiedzialności innym.

Perspektywa czasowa: terażniejszość, motywacja hedonistyczna.

15-18l

Zmiany w kierunku brania pod uwagę wielu zmiennych, przewidywania, tworzenia planów i strategii, akceptacji i radzenia sobie z wątpliwościami i niepewnością, różnicami. Wybór własnych celów i wartości.

Zmiany w kierunku umiejętności zarządzania emocjami i motywowania się oraz zrównoważonej, adekwatnej samooceny i poczucia pewności, opartych na racjonalnych, samodzielnie wybranych kryteriach.

Zmiana w kierunku wewnątrz sterowności, dostrzeganiu i przyjmowania własnej odpowiedzialności.

Zmiana w kierunku perspektywy czasowej przyszłościowej: planowanie przyszłości, wyznaczanie celów, motywacja-realizacja celu, korzyść odroczone.

18l+

CO SIĘ MOŻE NIE UDAĆ ? WŁAŚCIWIE WSZYSTKO.

Zagrożenie podstawowe: brak wytworzenia własnej, indywidualnej, pozytywnej tożsamości

Utknięcie w tożsamości „grzecznego dziecka”

- Brak możliwości separacji od wartości i kierownictwa dotychczasowej grupy odniesienia (rodziny) i przejścia procesu nabywania własnej, pozytywnej tożsamości.
- Podporządkowanie potrzebom i chęciom innych.
- Brak rozeznania we własnych preferencjach, własnej koncepcji swojej osoby, celów, przyszłości.
- Motywacja zewnętrzna, oparta na lęku przed zawiedzeniem innych lub karą.
- Brak „przećwiczenia” wchodzenia i funkcjonowania w związkach o charakterze intymnym.

Utknięcie w tożsamości rozproszonej:

- Brak inicjatywy, nie angażowanie się działania wymagające wysiłku.
- Labilność emocjonalna, impulsywność, lub obojętność, wycofanie.
- Motywacja hedonistyczna, perspektywa czasowa terażniejsza.
- Brak celów, planowania, przyjmowania odpowiedzialności za siebie.
- Roszczeniowość bez podejmowania prób samodzielności lub minimalizm, rezygnacja z potrzeb.

Utknięcie w tożsamości negatywnej

Antyspołeczny lub/i destrukcyjny system wartości, styl życia i zachowania, przyjmowane negatywne role społeczne.

Popadnięcie w kłopoty w czasie eksplorowania nowych pomysłów na siebie, w tym utrudnienie startu w przyszłość z powodu zaniedbania nauki szkolnej, a nawet wypadnięcie z systemu edukacji w związku z zaabsorbowaniem sprawami pozaszkolnymi.

CZYNNIKI RYZYKA.

- **Dotychczasowe relacje z dorosłymi oparte na karności, posłuszeństwie, przymusie, nakazach, restrykcjach i kontroli** – forsowanie „jedynie słusznego” pomysłu na młodego człowieka, dążenie do utrzymania władzy i wpływu za pomocą strachu, lub poczucia winy.
- **Ignorowanie, umniejszanie, lekceważenie przez dorosłych zachodzących zmian.** Brak umiejętności zmiany relacji z młodymi ludźmi, uwzględniającej ich nieuchronne zmierzanie ku dorosłości i samostanowieniu. Brak wzorców/zwyczajów stanowiących dla obu stron wskazówki jak przejść te zmiany oraz pozytywnych „rytuałów przejścia”.
- **Brak jasnych zasad i granic oraz okazji do przeżycia realnych konsekwencji:** nadmierny permissywizm, obojętność/zaabsorbowanie swoimi sprawami, lub bezradność dorosłych.
- **Słaby kontakt i brak realnego wsparcia ze strony dorosłych** – samotność wobec wątpliwości, problemów i zagrożeń.
- **Przynależność pierwotna (rodzina) lub wtórna (z wyboru) do hermetycznej grupy społecznej** o restrykcyjnych i sztywnych zasadach i regułach, hierarchicznej, sprawującej mocną i totalną kontrolę nad swoimi członkami. (skrajna grupa wyznaniowa, sekta, gang).
- **Problemy w rodzinie uniemożliwiające lub utrudniające koncentrację na własnym rozwoju:** konflikty, ubóstwo, przemoc, uzależnienia, choroby.
- **Brak atrakcyjnych, wyrazistych, a zarazem pozytywnych propozycji stylu życia, wartości, spędzania czasu, zaangażowania się.**
- **Nieatrakcyjna perspektywa przyszłości. Brak wzorców udanego przebiegu dorosłości w otoczeniu** (np. ze względu na przynależność do zmarginalizowanej grupy społecznej).
- **Brak w otoczeniu dorosłych spoza rodziny, którym można zaufać,** poradzić się, uzyskać wsparcie, traktujących młodego człowieka z szacunkiem i poważnie.
- **Trudności szkolne:** zaległości utrudniające poradzenie sobie z przyswajaniem nowej wiedzy i umiejętności lub/i specyficzne problemy w nauce.
- **Dotąd nierozpoznane lub źle prowadzone zaburzenia** neurorozwojowe (ADHD, ADD, ZA) i inne (dysleksja, dysgrafia itd.).
- **Wygląd i zachowanie nie pasujące do obowiązującego w grupie rówieśniczej wzorca/wzorców** (szczególnie w gimnazjum).
- **Problemy zdrowia i rozwoju fizycznego** (szczególnie w gimnazjum).
 - ✓ Przyspieszony lub opóźniony rozwój fizyczny, w tym cech związanych z dojrzewaniem płciowym
 - ✓ Choroba (astma, alergie, nadwaga i otyłość itd.).

BIBLIOTEKA: pomoc, azyl, baza wiedzy.

OPOWIEŚCI: przewodnicy przejścia.

BIBLIOTEKARZ: dobry dorosły, ten który
wie.

BIBLIOTEKA: PIERWSZA POMOC

Przyszłość

Wychowanie

Wzory ,cele, wartości - opowieści

Problemy i relacje rodzinne

Podręczniki umiejętności

Jak funkcjonują ja, inni, świat i jak się odnaleźć - poradniki

BIBLIOTEKA: PIERWSZA POMOC zagrożenia

✓ Przemoc rówieśnicza, odrzucenie, mobbing;

- ✓ Zaburzenia psychiczne: depresja, psychozy, próby samobójcze;
- ✓ Zaburzenia emocjonalne: przygnębienie, wycofanie, lęk;
- ✓ Uszkodzenia ciała, „cięcie się”;

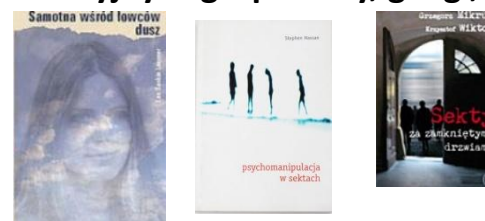
✓ Cyberprzemoc i zagrożenia w Internecie

✓ Zaburzenia odżywiania;

✓ Przynależność do niebezpiecznych i destrukcyjnych grup: sekty, gangi, „galerianki”

✓ Używanie ryzykowne, nadużywanie, uzależnienia: alkohol i substancje psychoaktywne, internet, gry, inne

✓ Negatywna samoocena i negatywny obraz siebie: całościowo jako osoby, lub pod pewnymi względami, np. pod względem atrakcyjności dla płci przeciwnej, pod względem towarzyskim itd.

✓ Toksyczne związki, napaści seksualne, molestowanie, niechciane ciążę;

To zasada jest niezbita.

Nim polecisz wpierw przeczytaj!!!.

- Zanim polecimy młodemu człowiekowi książkę- musimy osobiście upewnić się, że będzie dla niego zrozumiała oraz emocjonalnie bezpieczna.
- Czasem warto polecić tylko wybrany, ważny fragment.

Związłość jest duszą sensu!!!.

- Nauczyciele i rodzice są w wiecznym niedoczasy. Szukajmy dla nich książek krótkich i napisanych „po ludzku”.
- Niekiedy powieść lub nawet książka dla młodzieży lepiej trafi do serca i głowy dorosłego niż podręcznik pedagogiczny.

Dziękujemy za uwagę

Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

„Uniwersytet dla Rodziców”

Ul Raszyńska 8/10, 02- 026 Warszawa

22 822-24-46, 22 822-71-68

www.sppp-udr.org

W prezentacji wykorzystane zostały zdjęcia okładek książek pochodzące ze stron: Biblioteki Pedagogicznej Wojewódzkiej w Warszawie, Fundacji Dzieci Niczyje; SPPP „Uniwersytet dla Rodziców”, Niebieskiej Linii, Biura Rzecznika Praw Dziecka portali Lubimy Czytać; Ego Dziecka, Dobre Książki, WP Książki, Google Książki, Wiedza i Edukacja, Tolle.pl, Psychologia Społeczna, stron Merlin.pl, Empik.pl, Wykop.pl ,saga-twilight-edward-bella.blog.onet.pl, pytamy.pl, księgarnia.pwn.pl oraz stron wydawnictw poszczególnych pozycji.